

Paul Koster

WOLWEVERS EN
STEENHOUWERS

Ik heb ‘bidden’ altijd moeilijk gevonden. Maar niet als ik het mag zien als een ‘gesprek met mijzelf in aanwezigheid van God’.

(.....)

Bidden is immers: in gesprek zijn met de Tegenstem.

Maar het blijft ons *eigen* antwoord.

Ik vertrouw erop dat ik daarmee de goede, de meest eerlijke, de meest wijze weg ga.

Daarin voel ik mij dan gedragen door de geest van God zelf. En mocht ik later ontdekken dat ik het anders moet doen, dan vertrouw ik erop dat zijn geest mij opnieuw zal leiden.

‘Wat doe ik hier in Godsnaam?’ – Carel ter Linden,
blz. 169.

www.bestelmijnboek.nl

ISBN: 9781616275785

© 2013, Paul Koster

Foto voorzijde: 'The ice pond' – Brenda Cablayan-Koster

Foto achterzijde: Thea Daams

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar worden gemaakt in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUD

Inleiding	7
Deel I: Een kerstvakantie als nooit tevoren	13
1. December 2007	15
2. Januari 2008	53
Deel II: Dagboek van een scholier	87
3. Augustus 1972	89
4. September 1972	107
5. Oktober 1972	147
6. November 1972	199
7. December 1972	239
Deel III: Heldhaftig, vastberaden, barmhartig	289
8. 1973 – 2008	291
9. December 2008	333
Namenlijst	351
Geraadpleegde literatuur	358
Dankwoord	361

INLEIDING

*Een jongen zoals jij
Die zoveel mogelijkheden in zich heeft
Om iets te worden in deze maatschappij
Pak maar aan wat het leven je geeft*

*Had ik vroeger maar zo 'n kans gekregen
Dan had ik er heel wat beter voor gestaan
Maar ik had ongeveer alles tegen
Ik kreeg nooit een leuke baan*

*Je vraagt je af hoe het verder moet
Twijfel niet en spring maar in het diepe
En gebruik je talenten goed*

*Pieker niet teveel over wat je achterlaat
Je krijgt er oneindig veel voor terug
Zo zul je ontdekken waar het in het leven om gaat*

Bovenstaand gedicht trof ik aan achterin het dagboek, dat ik heb bijgehouden toen ik in de vijfde klas van de middelbare school zat. Het gedicht is niet gedateerd, maar het staat vast dat het niet geschreven is in het tweede halfjaar van 1972, toen ik dit dagboek heb bijgehouden. Ik moet het begin 1974 geschreven hebben. Ik vroeg mij toen af of ik naar de universiteit zou gaan of niet. Het liefst wilde ik eerst een jaartje op een kantoor werken. Licht administratief werk, niet te moeilijk.

In de zesde klas kreeg ik verkering met Erica van Lokhorst. In het gedicht is het de vader van Erica die mij voorhoudt dat ik absoluut moet gaan studeren. Mijn eigen vader deelde die mening, maar hij heeft nooit druk op mij uitge-

oefend om te kiezen voor een universitaire studie. Meneer Van Lokhorst deed dat wel. Hij kon zich niet voorstellen dat iemand niet de kans zou grijpen om hogerop te komen. Een kans, die hij nooit gekregen had. Uiteindelijk ben ik gaan studeren aan de Vrije Universiteit van Amsterdam: Nederlands. Nog voor ik naar Amsterdam verhuisde maakte ik het uit met Erica. Zowel voor haar als voor haar vader kwam dit als een donderslag bij heldere hemel. Ik wist eigenlijk al van het begin af aan dat Erica geen blijvertje was. Ik had gehoopt dat mijn relatie met haar een einde zou maken aan mijn fantasieën over mannen. Maar dat gebeurde juist niet; hoe meer ik mijzelf wijsmaakte dat ik ‘een gewone hetero-jongen’ was, hoe duidelijker het werd dat ik mijzelf een rad voor ogen draaide.

Het dagboek uit 1972 is geschreven op drieënvijftig gelinieerde blaadjes, netjes opgeborgen in een speciale multomap. Af en toe heb ik de moeite genomen om volledige zinnen te schrijven, maar het meeste is in telegramstijl. In de loop der jaren bladerde ik de map diverse keren door. En altijd weer dacht ik: het is de moeite waard om deze aantekeningen wat verder uit te werken. Het geeft een aardig beeld van een nogal brave, godsdienstig ingestelde schooljongen, begin jaren zeventig. In mijn dagboek is te lezen hoe dat kinderlijke geloof in een God, die de wereld als een Vader regeert, onder druk komt te staan. Het gevolg is dat het geloof zijn betekenis verliest; maar zesendertig jaar later stel ik vast dat het christelijk geloof toch niet uit mijn leven verdwenen is. Iets ervan is blijven bestaan. Misschien ontdek ik in de toekomst nog wat mij nu precies verbindt met datgene wat in de bijbel verkondigd wordt. Ik besepte dat het uitwerken van deze dagboek aantekeningen een zeer tijdrovende bezigheid zou worden. Zou het interessant genoeg zijn voor anderen om het te lezen? Ik betwijfelde het. En was het wel zo’n goed idee om mijn gedachten en mijn doen en laten aan iedereen bekend te maken?

In de kerstvakantie 2007 / 2008 maakte ik in Engeland iets mee wat mij over de streep trok. Samen met mijn vriend Guus bracht ik een bezoek aan zijn tante Lucy. Zij liet ons de werkkamer zien van oom Reinier, haar overleden

man: planken vol boeken in een taal die niet de hare was, namelijk het Nederlands. Zij vroeg ons om uit te zoeken wat wij konden gebruiken. Wat er overbleef zou verkocht worden aan een opkoper. Zo kwam ik in het bezit van de dagboeken van oom Reinier. En met dat voorbeeld voor ogen nam ik mij voor om mijn eigen dagboek uit te werken tot een ‘echt’ boek.

‘Wolwevers en Steenhouwers’ bestaat uit drie delen:

- Deel I: De kerstvakantie 2007 / 2008, waarin ik het besluit heb genomen om dit boek te schrijven.
- Deel II: Het dagboek uit 1972.
- Deel III: Beschrijving van wat er in de zesendertig jaren daarna is gebeurd, tot en met 23 december 2008: de dag waarop ik het script heb verstuurd naar de uitgever.

De situatie, zoals die er anno 2008 uit ziet, behoeft enige toelichting. Om te beginnen de naam van de persoon om wie alles draait in dit dagboek: Matthijs de Jong. Mijn geboortedatum is 7 juli 1956. Ik woon aan de Van Nijenrodeweg in Amsterdam-Buitenveldert. Ik heb een flat op de vijfde verdieping, met een fraai uitzicht op het Gijsbrecht van Aemstelpark. Ik geef les aan het Montessori Lyceum Amsterdam. Behalve docent Nederlands ben ik ook decaan op deze school.

Mijn woonsituatie is niet alledaags, omdat degene met wie ik een relatie heb in het huis naast mij woont. Zijn naam is Guus Osieck en hij is twee jaar jonger dan ik. Toen ik Guus leerde kennen woonde hij al in dit flatgebouw. We hebben een tijdje overwogen of we zouden gaan samenwonen, maar toen deed zich een andere mogelijkheid voor: de woning naast Guus werd te koop aangeboden. Ik heb toen dat huis gekocht. We besloten dat er een deur moest komen in de muur die onze woningen scheidt. Guus is zes jaar getrouwd geweest. Uit dat huwelijk zijn twee kinderen geboren: Stijn en Mariska. Zij zijn nu 13 resp. 11 jaar oud. Na de scheiding is de afspraak gemaakt, dat de kinderen doordeweeks bij moeder wonen en in de weekends bij Guus.

Hoe komt iemand ertoe om een dagboek bij te houden? Waarom zou je alles opschrijven wat je meemaakt? Is dat niet een beetje verspilling van tijd en energie? Wat word je nou wijzer van al die saaie opsommingen van wat je toen en toen daar en daar deed? Gevolgd door eindeloos lange commentaren op die gebeurtenissen: nog saaier. Veel mensen denken er zo over en dat verklaart misschien waarom er onder middelbare scholieren maar weinig dagboekschrijvers zijn. Ieder schooljaar vraag ik mijn leerlingen: ‘Wie van jullie houdt een dagboek bij of heeft dat in het verleden gedaan?’ En dan valt mij iedere keer op dat het vooral meisjes zijn die een jaar of wat in een dagboek hebben geschreven. Maar toen ze eenmaal op de middelbare school gingen, raakte het dagboek weer uit de gratie. Volwassenen houden soms korte tijd een dagboek bij, vaak op aanraden van een psychotherapeut. Zodra de problemen zijn opgelost verliest het dagboek zijn functie. Het beeld dat mensen hebben van dagboek-schrijven is vaak ongunstig: alleen als je iets ‘mankeert’, kunnen zij zich er iets bij voorstellen. Voor jonge en onervaren meisjes is het een passende bezigheid, maar dan ook alleen maar totdat zij een jaar of veertien zijn. Dat er niettemin beroemde dagboeken bestaan, zoals die van Franz Kafka, Thomas Mann, Sören Kierkegaard, Willem Frederik Hermans, Anne Frank, Etty Hillesum, Frida Vogels, Hans Warren en Wim Kan wordt door hen gemakshalve over het hoofd gezien.

In augustus 1972 ben ik begonnen met mijn dagboek. Ik ben iemand die graag ‘dingen vastlegt’: in woorden, maar ook in beelden. Ik ben namelijk ook een verwoed amateur-fotograaf. Het duurt bij mij altijd vrij lang eer ik geaccepteerd heb dat een situatie definitief is veranderd. Een weg terug is er niet, dingen kunnen niet overgedaan worden; de enige mogelijkheid die overblijft, is terugblikken en nadenken over wat er nu precies gebeurd is. En dat is wat een dagboekschrijver voornamelijk doet. Het opnieuw-belevens van het verleden kan worden versterkt door het bekijken van foto’s en het luisteren naar muziek uit diezelfde periode. Vandaar dat ik in mijn dagboek regelmatig aantekeningen maakte over platen die op dat moment in de Top 40 stonden.

De gebeurtenissen die in dit dagboek beschreven worden zijn afwisselend alledaags en bijzonder, saai en spannend, droevig en vrolijk. De beschrijving die ik als zestienjarige van mijn eigen leven heb gemaakt heeft veel weg van een 'reality soap'. Maar met de gezapigheid van dat leventje was het eind 1972 plotseling afgelopen. Alles wat zo vanzelfsprekend was viel opeens weg. En die schok was zo groot dat daarmee ook een einde kwam aan mijn enthousiasme om een dagboek bij te houden.

DEEL I

EEN KERSTVAKANTIE ALS NOOIT TEVOREN

HOOFDSTUK 1 | DECEMBER 2007

22 december 2007
zaterdag

Eerste vakantiedag. Voor iedereen op school is de maand december overladen met activiteiten en daarom is de ‘gezelligste maand van het jaar’ een uitputtings-slag. ‘s Morgens ging ik naar mijn moeder, want met kerstmis zijn Guus en ik dit jaar in Londen. Guus had deze dag de auto. Hij had een afspraak met zijn broer in Zeist en aansluitend met zijn moeder in Den Haag. Samen met zijn kinderen zou hij deze bezoeken afleggen. Voor deze vakantie heb ik heel wat moeten regelen. Je kunt zo bezig zijn met alle organisatie dat je niet meer kunt genieten van het ‘nu’. Ik heb dat wel vaker meegemaakt en daarom probeer ik nu heel bewust alles wat zich aandient in mij op te nemen. Ik fietste door de Leidsestraat. Ik bekeek de etalages, zowel links als rechts. Ondertussen hield ik de voetgangers goed in de gaten, want die mogen hier overal lopen. Het was zonnig weer, er stond een matige wind. En het was koud. Bij de brug over de Prinsengracht keek ik naar alle vier de hoekpanden. Eén van deze gebouwen speelt een rol in ‘Uit talloos veel miljoenen’ van Willem Frederik Hermans. In de etalage ziet Sita van de Wissel een damestas van echt krokodillenleer, ter waarde van 12.485 gulden. Iedere keer als ik hier voorbij kom valt het mij weer op dat op geen enkele hoek een dergelijke winkel gevestigd is. En de volgende gedachte is dan: Misschien bestond die winkel wel in de jaren zeventig, toen Hermans dit boek schreef. Maar misschien ook niet, want voor een goed verhaal hoeft zo’n winkel helemaal niet te bestaan. Meteen dacht ik ook weer aan mijn middel-

bare schooltijd, toen ik een werkstuk over Hermans heb gemaakt voor Nederlands. Ik was van plan een brief te schrijven aan Hermans omdat ik mij afvroeg hoe het nu precies zat met Osewoudt en Dorbeck in ‘De donkere kamer van Damocles’: bestaat die Dorbeck nou echt of niet? Ik had al een brief in het klad geschreven. Maar uiteindelijk heb ik er vanaf gezien om hem te versturen. Achteraf wel jammer.... nu kan het niet meer.

Ik fietste verder. Via de Nieuwezijds Voorburgwal bereikte ik het Centraal Station. Daar overkwam mij het volgende. Ik liep met mijn fiets aan de hand de rijwiellstalling binnen. Ik zag dat degene die mij moest voorzien van een stallingsbriefje in gesprek was met iemand anders. Samen waren zij bezig iets in te voeren in de computer, maar dat was kennelijk een moeilijke klus. Ik bleef geduldig wachten, want ik nam aan dat het toch niet lang meer kon duren. Maar dat bleek een misvatting: de man had mij wel zien staan, maar hij vond mij blijkbaar niet belangrijk genoeg om zijn werk te onderbreken. Ik verloor mijn geduld en ik zei: ‘Zullen we dat bonnetje maar uitstellen tot vanmiddag, als ik terugkom?’. Hij keek niet eens op van zijn werk en zei: ‘Nee meneer, gewoon eventjes wachten op uw beurt’.
‘Maar ik zou wel graag mijn trein willen halen’.
‘Als het u niet bevalt gaat u maar ergens anders heen’.
Ik besepte dat ik geen keus had: ik had deze man nodig, dus er zat niets anders op dan te wachten. Eindelijk had hij dan toch even tijd voor mij. Met een diepe zucht niette hij een papiertje aan mijn voorwiel en ik ontving een reçuutje. Zonder iets te zeggen liep ik door. Ik stalde mijn fiets. Woedend was ik. Ik nam mij voor om zijn

baas een brief op poten te schrijven. Maar even later, toen ik een treinkaartje gekocht had en met de roltrap naar het perron ging, was mijn boosheid al weer gezakt. Waarom zou ik een brief schrijven? Ik kon mijn tijd toch wel beter besteden?

Ik vond een rustig plaatsje op het bovendek van de dubbeldekstrein. Na mijn jas opgehangen te hebben deed ik mijn boek open. Ik had nog maar een paar regels gelezen toen een vrouw, die een paar stoelen verder zat, begon met een luidruchtig telefoongesprek. Ik probeerde het te negeren, maar dat lukte niet. De woorden die ik las, drongen niet meer tot mij door: ik begon mij te ergeren. Ik besloot, zoals ik zo vaak doe tijdens een treinreis, van plaats te veranderen. Deze keer koos ik een plaatsje op het benedendek van de trein. Maar ook hier werd mij geen rust gegund. De conducteur kwam langs. Ik constateerde dat hij wel mijn type was: groot, donker haar en een baard van twee dagen. Toen hij bijna bij mij was, stuitte hij op een passagier zonder kaartje. In andere omstandigheden zou dit opnieuw een reden zijn geweest om op zoek te gaan naar een andere zitplaats. Nu had ik de gelegenheid om hem te observeren terwijl hij, uiterst beleefd, vroeg om een identiteitsbewijs, de naam, het adres en de woonplaats. Het gesprek verliep nogal rustig; ik heb dat wel eens anders meegemaakt. De conducteur noteerde alles. Toen hij daarmee klaar was, vervolgde hij zijn tocht langs de passagiers. Ik liet mijn kaartje zien, maar ik kon op dat moment geen vraag verzinnen waardoor ik hem even aan de praat kon houden. Een gemiste kans....

In Delft stapte ik uit. In het tunneltje onder de sporen stonden een paar allochtone muzikanten. In de vioolkist lagen enkele munten. Ik liep langs hen heen en via de achterzijde verliet ik het station. Ik moest over de straat lopen, want de stoep was geheel vol geparkeerd met fietsen. Langs het spoorwegviaduct liep ik naar de Hof van Delftlaan, de straat waar mijn moeder woonde. Een trein raasde voorbij. Nog wel... mijn moeder had onlangs verteld, dat ze een spoortunnel gaan aanleggen. Dat betekent natuurlijk jaren lang graven, heien en overlast. En uiteindelijk zouden de treinen uit het stadsbeeld verdwijnen. Jammer....

Toen ik aanbelde ergerde ik mij weer aan die afschuwelijke deurbel. Een heel snepend, lelijk geluid. Het deed me denken aan het belsignaal bij onze tandarts vroeger. Als je in die wachtkamer zat, op van de zenuwen, was om de zoveel tijd die irritante bel te horen. Dan ging er weer iemand naar binnen, waar even later die gruwelijke boor te horen was. In het verleden had ik wel eens voorgesteld om een andere bel te installeren, maar mijn ouders vonden dat helemaal niet nodig.

Mijn moeder bloeit altijd helemaal op als zij aandacht krijgt van anderen. Dan is ze vrolijk en constant aan het woord. Hoe het gaat als zij alleen is, weet ik eigenlijk niet. Ze zegt altijd dat ze er helemaal aan gewend is om alleen te zijn. Ik hoop dat het ook zo is. Toen we koffie dronken, vroeg ik wat haar plannen waren voor de kerst.

‘Op eerste kerstdag ben ik uitgenodigd bij Leo en Wilma. Ellen en Claudia komen ook. Ik vind het wel jammer dat jullie dan in Engeland zijn’.

‘Maar in plaats daarvan ben ik vandaag bij jou’.